

HAD SPASITELEM?

„Jako Mojžíš vyvýšil hada na poušti, tak musí být vyvýšen Syn člověka, aby každý, kdo věří, měl skrze něho život věčný.“ (Jan 3,14)

I. Had symbolem Ježíše Krista?

Přiznám se vám, že mě tento výrok už léta znepokojuje. Jak je možné, že Ježíš při tajném nočním rozhovoru s významnou osobností židovského veřejného života Nikodémem, sám sebe přirovnává k hadovi. Had je přece podle Bible od začátku až do konce symbolem Dávla?

Dodnes si nejsem jist, zda se mi tento oříšek podařilo s definitivní platností rozlousknout. Přesto vás dnes, u příležitosti slavnostní velikonoční bohoslužby, chci k promýšlení této nevšední paraboly přizvat.

II. Vzpouora potlačená hady

Zmiňuje-li Ježíš při rozhovoru s Nikodémem hada Mojžíšem vyvýšeného na poušti, má na mysli starozákonní událost, popsanou ve čtvrté knize Mojžíšově. (Nu 21,1-9) Židovští otroci prchají z Egypta do zaslíbené země svobody. Cesta je dlouhá a nuzná strava jménem „mana“ jim už, lidově řečeno, začíná lézt krkem. Egypt je sice připravil o svobodu, zotročoval je náročnou a únavnou prací, přesto však nabízel určité jistoty. Kupříkladu prostý, ale určitě pestřejší jídelníček. Proto uprchlíci začínají vůči Hospodinu i jeho služebníkovi Mojžíšovi reptat.

Reptající rebely Hospodin trestá. Reptání je hřích a „*Mzdou hříchu je smrt.*“ (Řím 6,23) Reptající Židé jsou napadeni spoustou hadů. V textu čteme: „*Ti lid štípali, takže v Izraeli mnoho lidí pomřelo.*“ Hrůzostrašná představa, vidíte? Není divu, že pod tlakem takto nepříjemných okolností vyděšení Židé přibíhají za Mojžíšem s prosíkem: „*Zhřešili jsme, když jsme mluvili proti Hospodinu i vůči tobě. Modli se k Hospodinu, aby nás těch hadů zbavil.*“

III. Bronzový had zachránce

Na pokání Hospodin slyší. Proto Mojžíše vybízí: „*Udělej si hada ohnivce a připevni ho na žerd'. Když se na něj kterýkoli uštknutý podívá, bude zachráněn. Mojžíš tedy udělal bronzového hada a připevnil ho na žerd'.*“

Člověk se při čtení těchto slov jen stěží ubrání otázkám typu: „Neinspiroval Hospodin tímto příkazem Mojžíše k porušení druhého

příkázání Desatera? Nevytvořil tak Mojžíš modlu, kterou pak Židé začali zcela přirozeně uctívat? Přinášela jim přece záchranu před jistou smrtí. Ostatně druhá kniha Královská hovoří zcela jasně o tom, že Izraelci řadu let na to skutečně Mojžíšova hada vztyčili ve svém chrámě, nazvali jej jménem Nechuštan a modlářsky jej uctívali. Proto jej taky král Ezechiáš musel vlastnoručně rozsekat a zničit. (2 Kr 18,4) Proč tedy Hospodin řešil krizi Izraelitů na poušti bronzovým modelem hada?

IV. K čemu model hada?

a) *Had - symbol života a zdraví*

V náboženských představách pohanského východu nebyl had vnímán nikterak záporně. Je doložitelné, že hadí kultury ve starém Orientě jsou velmi starého data. Díky schopnosti svlékat svou kůži byl had považován za symbol věčného života, nebo chcete-li znovuzrození. Proto v něm předřecké pohanské kultury viděly ztělesnění léčivých sil země.

Taky že se had ovíjející hůl starce Asklépia stal symbolem medicíny a ve znaku lékařů a farmaceutů se udržel až dodnes. Mnozí z vás určitě vědí o tom, že Asklépius byl slavný řecký lékař. Údajně žil okolo roku 1200 před Kristem. Jako expert přes bylinky uměl léčit všechny choroby a zranění. Křísil prý dokonce i mrtvé. Proto jej někdy v sedmém století před Kristem lidé začali uctívat jako boha lékařství.

Je docela možné, že Hospodin k záchraně ohrožených Izraelitů zvolil pohanský symbol hada v návaznosti na zmíněné pohanské legendy proto, aby jim pak mohl dát úplně jiný smysl, aby jim pak mohl poukázat na pravý, nefalšovaný zdroj života a zdraví. Ostatně obdobné pedagogické postupy používá Pán Bůh i v jiných případech. Vždyť i velikonoce, původně pohanský svátek jara, dostal z Boží vůle zcela jiné předznamenání. Přitom Hospodin mohl svůj lid z Egypta vyvést v jinou roční dobu, stejně tak, jako i Ježíš mohl zemřít a být vzkříšen jindy, než na jaře.

b) *Had – symbol démonských sil*

Dodnes mi není úplně jasné, o jaké hady tam na té poušti vlastně šlo. V našem textu čteme: „*I poslal Hospodin na lid ohnivé hady.*“ Hebrejský text však hovoří o „*nechašim šerafim*“, tedy v doslovně „*hadech serafech*“. Je sice pravdou, že slovesný základ š-r-p v doslovném překladu do češtiny znamená ohnivý a hořící, ale Izaiáš stejný termín ve své knize používá pro označení jakési nebeské ochranky shromážděné okolo Božího trůnu. Říká: „*Spatřil jsem Panovníka. Seděl na vysokém a vznošeném trůnu. Nad ním stáli serafové, každý z nich měl po šesti křídlech... Volali jeden k druhému „Svatý, svatý, svatý je Hospodin zástupů“.*“ (Iz 6,1.2)

Slovem šeraf však Izaiáš neoznačuje jen nebeské duchovní bytosti, ale i pouštní demony ohrožující bezpečí poutníků pouště. „*Do země soužení a tísně (tedy do pouště) kde jsou lvice a lvi mezi nimi, zmije a ohnivý létající had, přivázejí Judejci na hřbetech oslů svůj majetek...*“ (Iz 30,6) Odborníci proto předpokládají, že na reptající Izrael nezaútočili jedovatí hadi ze sféry zoologické, nýbrž ze sféry mytologické, prostě nějakí pouštní démoni...

Řekli jsme už, že had je v Bibli od počátku do konce zosobněním démona zla zvaného Satan (Zj 12,9). On je ten, kdo probouzí nedůvěru vůči Hospodinu a provokuje k nespokojenosti a reptání. Zmátl hlavu Evě i Adamovi, Izraelitům na poušti a troufnul si dokonce i na Ježíše. S pokušením nepřestane, dokud nebude definitivně zničen.

Vše nasvědčuje tomu, že pouštní serafové ohrožující život a zdraví lidí jsou padlí andělé, podílející se spolu se Satanem na jeho vzpouře. To, že je na Izraelce poslal sám Hospodin a že si s nimi pak rovněž věděl rady, dokazuje, že nejsou jeho rovnocennými protivníky, ale jen pouhým stvořením, které má Stvořitel pod kontrolou.

c) Had - symbol Božího vítězství nad demony

Prof. Heller ve své nejnovější publikaci zvané „Hlubinné vrty“ uvádí: „Lidé se odedávna snaží demony ovládat a zneškodnit, nejčastěji různými magickými praktikami. K tomuto účelu sloužily amulety v podobě různých netvorů – démonů, které se většinou nosily na krku. Démon, zmenšený do trpasličích rozměrů, byl svým zmenšením zbaven moci, zkrocen, ochočen, prostě byl v moci toho, kdo nosil jeho podobiznu.“

Instrukcí k výrobě měděného hada chce Hospodin vyjádřit, že má demony pod kontrolou, že nad nimi zvítězil a že se jich nemusí obávat nikdo, kdo ono vítězství pohledem na měděného hada zaregistroval a svojí vírou přijal. Nešlo tedy o žádnou magii, ale o pohled víry. Ten uzdravoval reptající hříšníky.

d) Had – symbol Ježíšovy oběti

V úvodu dnešního zamyšlení jsme vyjádřili svůj údiv nad tím, že se Ježíš při svém nočním rozhovoru s Nikodémem přirovnává k hadovi, vzpomínáte? „*Jako Mojžíš vyvýšil hada na poušti, tak musí být vyvýšen Syn člověka, aby každý, kdo v něho věří, měl život věčný.*“ (Jan 3, 14)

Něco podobného může na první pohled doopravdy vyznívat docela absurdně. Vezmeme-li však v potaz, že Ježíš při svém ukřižování hříchy všech lidí všech dob na sebe nejenom vzal, ale že se hříchem, jak říká

Pavel, dokonce i sám stal (2. Kor 5,21), pochopíme, že slovo had může pro Spasitele světa být symbolem velice výstižným.

Kvůli nám, kteří jsme ve své vzpouře vůči Bohu byli poštipáni zlými demony, se Ježíš musel stát hadem, démonem, ztělesněním veškerého zla, hříchem samotným. Jako takový musel být vyvýšen na žerď kříže, zemřít smrtí věčného zániku a zlého hada tak sám na sobě definitivně zlikvidovat.

e) Had - symbol důvěry v Boží lásku a moc

Pohled na ukřižovaného sám o sobě pochopitelně nic neřeší, stejně jako nic neřešil ani pohled na bronzového hada šerafa. Problém zla, jímž jsme byli nakaženi, řeší pohled víry. „*Syn člověka musí být vyvýšen, aby každý, kdo věří, měl skrze něho život věčný.*“ Je-li řeč o víře, pak se většině z nás vybaví buď intelektuální souhlas s daným dogmatem, nebo jakási autosugesce. Prostě když ani chvíli nezapochybuji o tom, co jsem si vysnil, má vůle se nakonec stane skutečností. Člověka však může zachránit jedině víra ve smyslu důvěry v Boží lásku a moc.

f) Had - symbol pokání sebereflexe

Pohled na ukřižovaného má ještě jeden důležitý rozměr. Jung, otec hlubinné psychologie, upozorňuje na to, že do svých bližních často promítáme své vlastní viny, nebo dluhy, které si nejsme schopni připustit. Radí: „Když vás někdo neuvěřitelně popuzuje, a vy často ani nevíte proč, položte si otázku, zda vám vlastně není podobný, nebo zda vám pozitivními stránkami své osobnosti nenastavil zrcadlo, v němž spatřujete své vlastní nedostatky.“

Když Ježíš chodil po této zemi, byl vlastně takovým ideálním „projekčním plátnem“ pro všechny, které potkával. Při pohledu na něj si řada lidí uvědomovala, co vlastně Pánu Bohu dluží. Zákoníci a farizeové nedostatek lásky; násilníci zéloti nedostatek vnitřní síly, která dokáže ty druhé odzbrojovat i bez použití násilí; sobečtí saduceové pak zase neochotu k sebeoběti. Když pak byl vyvýšen na kříž a stal se hříchem, promítali do něj všichni, kteří rozčileně křičeli ono „ukřižuj“, své vlastní viny, které v něm právem viděli, protože je na sebe v tu chvíli doopravdy vzal.

Hledět na Ježíše znamená použít jej jako projekční plátno. Něco takového mu na rozdíl od nás nevádí. Dokonce nás k tomu sám vybízí. Jeho život je zrcadlem, ve kterém můžeme na vlastní oči vidět to, co Pánu Bohu ještě dlužíme a jeho smrt je zrcadlem, ve kterém můžeme vidět hrůzu svých hříchů. Pohled na ukřižovaného Ježíše určitě stojí za to. Vede k pokání, obrácení a znovuzrození. Přeju sobě i vám, abychom o letošních velikonočních svátcích hada, který dokáže spasit, zahlédli a vírou se k němu upnuli. Amen.

